Розвиваючи запропоновану Ю. Апресяном традицію ґрунтовного лексикографічного опису, створення лексикографічного портрету конкретного оніма, ми визначаємо наше дослідження як лінгвістичну інтерпретацію динамічної структури лінгвокультурологічного простору сучасної України, його домінантних компонентів у процесі декодування текстових структур інформаційної сфери. Зважаючи на специфіку функціонування власних назв у цьому полі – видозміну семантики, трансформації, сполучуваність у межах різних синтаксичних і стилістичних одиниць, видається доцільним створення лінгвокультурологічних гнізд онімів, репрезентативних для української культури, історії, ментальності, які б у сукупності дозволили сформувати синкретичну лінгвістичну, історико-культурну, націєоб'єднуючу модель сучасної України.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Апресян В.Ю.* Языковая картина мира и системная лексикография / Апресян В. Ю., Апресян Ю. Д., Бабаева Е. Э., Богуславская О. Ю., Иодмин Б. Л. — М., 2006. — 911 с.; **2.** *Калінкін В. М.* Теоретичні основи поетичної ономастики: дис. ... доктора філол.. наук: 10.02.02., 10.02.15 / Калінкін В.М. — Донецьк, 2000. — 464 с.; **3.** *Колоколова Л.И.* Ономастика в художественной речи А.П.Чехова: дис. ... кандидата філол. наук / Колоколова Л.И. – К., 1970. – 278 с.; **4.** *Редько Ю.К.* Сучасні українські прізвища / Ю.К. Редько. – К., 1966. – 216 с.; **5.** *Скрипник Л.Г.* Власні імена людей: Словник-довідник / Л.Г. Скрипник, Н.П. Дзятківська. – К., 1996. — 334 с.; **6.** *Смолицкая Г. П.* Гидронимия бассейна Оки / Г.П. Смолицкая. М., 1976. – С. 23; **7.** *Сталтмане В.Э.* Ономастическая лексикография / В.Э. Сталтмане. – М., 1989. – 112 с.; **8.** *Фонякова О.И.* Имя собственное в художественном тексте / О.И. Фонякова. – Л., 1990. – 104 с.

Дільна Ю.М. (Львів, Україна)

Трансформація фразеологізмів як засіб створення сатирично-гумористичного ефекту у творах Йоанни Фабіцької

Стаття присвячена дослідженню ролі фразеологічних трансформацій як засобів вираження комічного у творах Йоани Фабицької. Розкрито, що в більшості випадків сатирично-гумористичний ефект досягається шляхом складних семантичних перетворень фразеологізму через його розміщення в нетиповому контексті: автор вдається до часткової або повної подвійної актуалізації ФО, фразеологічного натяку й розгорнутої метафори. Значно рідше засобом вираження комічного виступає зміна структури стійкого словосполучення.

Ключові слова: *фразеологізм, структурно-семантична й семантична трансформація фразеологізму, подвійна актуалізація фразеологізму, фразеологічний натяк, розгорнута метафора, контамінація.*

Статья посвящена исследованию роли фразеологических трансформаций как средств выражения комического в произведениях Йоанны Фабицкой. Обнаружено, что в большинстве случаев сатирическо-юмористический эффект достигается путем сложных семантических превращений фразеологизма через его размещение в нетипичном контексте: автор прибегает к частичной или полной двойной актуализации ФЕ, фразеологическому намеку и развернутой метафоре. Значительно

реже средством выражения комического является изменение структуры стойкого словосочетания.
Ключевые слова: *фразеологизм, структурно-семантическая и семантическая трансформация фразеологизма, двойная актуализация фразеологизма, фразеологический намек, развернутая метафора, контаминация.*

The article is dedicated to the role of phraseological transformations as means of comical description in the novels of Joanna Fabitska. It is discovered that in most cases satirical and comic effects are achieved by means of complicated semantic transformations of phraseological units by placing them into untypical context: an author uses partial or complete double actualization of phraseological unit, phraseological allusion and detailed metaphor. Changes in phraseological structure as means of comical description are considerably rarer.
Key words: *phraseological unit, structure-semantic and semantic transformation of phraseological unit, double actualization of phraseological unit, phraseological allusion, detailed metaphor, contamination.*

Феномен комічного – його природа, вербальні та невербальні засоби вираження, національні особливості на різних часових зрізах – одна з тем, що ніколи не переставали бути актуальними. Адже його витоки слід шукати біля тих історичних, культурних та суспільних джерел, які протягом століть живили та формували як цілі нації, так і кожну особистість зокрема. Гумор є невід'ємною складовою нашого життя, а отже знаходить відбиток і в художній літературі.

Комплексне вивчення мовно-стилістичних засобів вираження комічного в художніх творах передбачає їх дослідження на всіх рівнях, і фразеологічному зокрема. Польська дослідниця мовного гумору Д. Буттлер відзначає, що відхилення від норми, в тому числі фразеологічної, дуже часто лежить в основі створення комічного ефекту: "його джерелом є, передусім, контраст двох значень – того, що пов'язане з традиційною структурою фразеологізму та значення, що закладене в його модифікованому варіанті" [3, 149-150]. Наслідки нехтування традиціями вживання мовних елементів помітні, насамперед, там, де ці традиції вкоренилися якнайміцніше. Тому логічним здається те, що фразеологічні одиниці (ФО), як відносно стійкі відтворювані сполучення слів, є вдячним матеріалом, який часто використовують автори для створення – шляхом трансформації – потрібного сатирично-гумористичного ефекту у творі. У свою чергу мовознавчим аналізом цього явища на основі художньої літератури безпосередньо (через дослідження засобів вираження комічного у творі) чи опосередковано (через дослідження авторських фразеологічних трансформацій у творі) займалися такі дослідники, як В. Білоноженко, І. Гнатюк [12], А. Леськів [15], О. Бойко [13], Б. Подгурська [16], Е. Колесникова [14], Д. Буттлер [3], Я. Ліберек [9], Ґ. Дзямська-Ленарт [4] та ін.

Мета статті – показати, як зміна традиційного складу нормативного фразеологізму (структурно-семантична трансформація) чи вживання його в нетиповому контексті (семантична трансформація) допомагають авторові досягнути бажаного сатирично-гумористичного ефекту у творі. Джерельною базою обрано чотири повісті сучасної польської письменниці Йоанни

Фабіцької: “Шалене життя Рудольфа” (“Szalone życie Rudolfa[*]”), “Свинячим підтюпцем” (“Świńskim truchtem”), “Секс та інші неприємності” (“Seks i inne przykrości”), “Танго ортодонто” (“Tango ortodonto”).

Кожен з названих творів – це частина чотирилогії, в якій авторка у формі щоденника головного героя послідовно описує різні етапи життя підлітка на ім’я Рудольф. Розповідь щирого та доброго, але по-дитячому наївного юнака читається легко і раз у раз викликає посмішку, а то й відвертий сміх. Високі мрії про чисте кохання та акторську кар’єру повсякчас супроводжують дивакуватого хлопця з далеко не найкращою зовнішністю та неправильним прикусом. Вони допомагають йому в нерівній боротьбі за прихильність друзів, увагу дівчат, розуміння батьків. Аби надати розповіді гумористично-сатиричного звучання, авторка використовує ефект несподіваності, алогічності, шокуючої невідповідності між явищами, які зіставляє. У свою чергу вербальними засобами вираження комічного дуже часто стають саме фразеологічні трансформації.

Майже половина виявлених трансформованих фразелогізмів[*] у той чи інший спосіб сприяє створенню сатирично-гумористичного ефекту у творі. В більшості випадків такий результат авторка досягає шляхом глибокої модифікації структури та семантики (або лише семантики) усталених словосполучень. Найчисленнішу групу серед фразеологічних трансформацій із значним ступенем відхилення від норми становлять випадки повної або часткової подвійної актуалізації ФО, дещо рідше авторка вдається до створення фразеологічних алюзій і зовсім рідко – до розгорнутих метафор та розширення меж лексичної сполучуваності фразеологізмів.

Подвійна актуалізація ФО полягає у створенні автором таких контекстуальних умов, при яких фразеологізм реалізує себе у двох планах: власне фразеологічному (як одне ціле, значення котрого не є сумою значень окремих компонентів) та буквальному (як омонімічне фразеологізмові вільне словосполучення, члени якого зберігають свої значення і лексико-граматичні властивості).

Повна подвійна актуалізація можлива за наявності актуалізаторів прямого та переносного значень у преконтексті чи постконтексті ФО, напр.: *Obecny prezydent Łodzi od dawna* ***rwał sobie*** *nad nimi* [zdegenerowanymi twórcami – Ю.Д.] ***włosy z głowy*** *i przy drugiej kadencji był już prawie łysy* (TO 77). Преконтекст актуалізує фразеологічне значення словосполучення *rwać sobie włosy z głowy* „дуже переживати з якоїсь причини”: існує гармонійний семантичний зв'язок

[*] Надалі про джерело цитованого для прикладу уривку ми повідомлятимемо абревіатурою назви твору в дужках після цитати: “Szalone życie Rudolfa” – SŻR, “Świńskim truchtem” – ŚT, “Seks i inne przykrości” – SiP, “Tango ortodonto” – TO. Поряд із абревіатурою подаватимемо також номер сторінки, з якої взято цей приклад.

[*] Відповідність чи невідповідність виявлених ФО фразеологічній нормі польської мови ми перевіряли у: “Фразеологічному словнику польської мови” С. Скорупки [8], “Фразеологічному словнику сучасної польської мови” С. Бомби та Я. Ліберека [2], “Фразеологічному словнику PWN” за ред. А. Клосінської [9], “Словнику розмовної польської мови” Я. Анусєвіча та Я. Скавінського [1].

між розповіддю про т.зв. митців-дегенератів, котрі порушували спокій міста і були постійним "головним болем" для місцевої влади, та значенням ФО *rwać sobie włosy z głowy*. Натомість елемент постконтексту, а саме – компонент *łysy*, що належить до однієї тематичної групи з компонентом *włosy*, відроджує буквальне значення омонімічного до ФО вільного словосполучення. Таким чином, навмисна актуалізація прямого та переносного значення з метою створення комічного ефекту відбувається неодночасно: спочатку читач сприймає вислів як фразеологізм, потім – як вільне словосполучення (т.зв. *неодночасна* повна постконтекстна подвійна актуалізація фразеологізму).

Авторський коментар до навмисно трансформованого фразеологізму *rwać sobie włosy z głowy* шляхом заміни традиційного компонента *głowa* на його контекстуальний синонім *klata* (*грудна клітка*) спричиняє його повну подвійну актуалізацію в контексті: – *Hyba mnie nie dopuszczą do egzaminów, bo oblałem wszystkie testy próbne. Ojciec zazął* ***wyrywać sobie włosy z klaty*** *(bo na głowie już nie ma), a babcia zarządziła poszukiwanie sztucznej szczęki, która wypadła jej pod czas radosnych podskoków* (ŚT 71).

На приклад подвійної актуалізації натрапляємо в іншому уривку твору: – *Typowe, jak tylko pojawiają się kłopoty, twój ojciec zawija ogon i znika. Wszyscy mężczyźni w tej rodzinie mnie zawiedli – spojrzała na mnie z goryczą. – Kompletnie* ***nie mają jaj****. Pomyślałem, że gdyby wiedziała, w jak znakomitej kondycji są moje jądra produkujące miliony plemników na minutę, nie wygadywałaby takich bzdur* (TO 218). Метафоричний зміст ФО *(mężczyzna) bez jaj* "слабкий, малоенергійний чоловік, не здатний боротися із життєвими труднощами" не порушується, поки читач не натрапляє на елементи постконтексту, де, зокрема, у вільному словосполученні вжито контекстний синонім одного з компонентів ФО: *jaja – jądra*, що спричиняє неодночасну повну постконтекстну актуалізацію та очевидний гумористичний ефект.

Різновидом неодночасної подвійної актуалізації ФО є **контекстуальна дефразеологізація**, коли преконтекст начебто створює умови для актуалізації фразеологічного значення вислову, однак з постконтексту довідуємося, що його слід сприймати *лише* як вільне словосполучення, напр.: – *Jak to? Jak to? – rzuciliśmy się jeden przed drugiego. Nawet Bulwiak łakomie* ***nadstawił ucha****, zapominając, że nie nałożył aparatu słuchowego* (TO 111). Постконтекст, в якому йдеться про те, що герой забув надягти слуховий апарат, "забороняє" читачеві сприймати вислів *nadstawić ucha* в переносному значенні "почати слухати дуже уважно, із зацікавленням": людина не може слухати уважно чи неуважно, якщо вона фізично позбавлена можливості чути. Таким чином, словосполучення *nadstawić ucha* слід інтерпретувати буквально, опираючись на значення головного дієслівного компонента *nadstawić* "виставити вперед або повернути в певному напрямку, очікуючи на щось".

Якщо фразеологізм не має відповідника серед вільних словосполучень, відповідно дібраний контекст може актуалізувати буквальне значення окремих компонентів ФО, тобто створити умови для **часткової подвійної актуалізації**, напр.: *Przecież moich rodziców ani na moment nie można spuścić z oka. Zaraz wpakują się w jakieś romanse, afery kryminalne albo nekrobiznes. Niestety, mam za mało czasu, żeby załatwić im dozor kuratora. Co prawda babcia obiecała, że będzie*

mieć *wszystko* ***na oku****, ale wiadomo, że jak znowu jej się odklei sztuczna rzęsa, to będzie miała wypaczony obraz rzeczywistości* (ŚT 27). Шляхом обігрування прямого номінативного значення компонента *oko* фразеологізму *mieć kogoś, coś na oku* "спостерігати за кимось або чимось, бути обережним, обачним щодо когось, чогось" за допомогою тематично спорідненого елемента постконтексту *sztuczna rzęsa* (*штучна вія*) авторові вдалося спричинити часткову подвійну актуалізацію ФО, виправдану неперевершеним комічним ефектом.

На подібний приклад часткової подвійної актуалізації натрапляємо в контексті: *Muszę go* [Gonzo – Ю.Д.] *ciągle* ***mieć na oku****, przez co dostaję lekkiej schizofrenii i zeza rozbieżnego* (SiIP 91). Актуалізатором буквального значення компонента *oko* є тематично пов'язаний з ним елемент постконтексту *zez rozbieżny* (*косоокість*).

Актуалізацію внутрішньої форми фразеологізму може викликати коментар до ФО у формі порівняльної конструкції, напр.: *Łucja jest mi badrzo wdzięczna, za to Marcjusz, niczym starogrecki Zeus,* ***ciska*** *we mnie* ***piorunami****. Jednak mam to gdzieś. Gdybym przejmował się wszystkimi, którzy życzą mi śmierci, dawno dostałbym hopla* (TO 128), пор. *ciskać piorunami* "виявляти своє незадоволення, лють". Уривок демонструє ще один спосіб вираження комічного, характерний для творів Йоанни Фабіцької, а саме – поєднання в одному контексті лексики різного стилістичного забарвлення: поетичного порівняння *niczym starogrecki Zeus* із розмовно-просторічними фразеологізмами *mieć coś, kogoś gdzieś* та *dostać hopla.*

Нерідко трапляються випадки, коли відносно невеликі відрізки тексту містять цілі фразеологічні комплекси – декілька глибоко трансформованих фразеологізмів. Так, у наступному прикладі уважний читач помітить повну подвійну актуалізацію ФО та натяк на фразеологізм – фразеологічну алюзію: *Z ich losem* [karpi wigilijnych – Ю.Д.] *jakoś szczególnie się solidaryzuję.* ***I one, i ja*** *przez wiele let* ***nie mieliśmy*** *w tym domu* ***prawa głosu****. Co roku wigilijny karp* ***staje*** *mi* ***ością w gardle*** (SiIP 77). На нашу думку, у першому реченні авторка вдалася до прийому фразеологічного натяку, побудувавши його за принципом використання образу нормативного фразеологізму *dzieci i ryby głosu nie mają* - "дітям не можна втручатися в розмови дорослих". Якщо образний характер нормативної конструкції базується на протиставленні значень багатозначного компонента *głos*: відповідно "право на публічне висловлення думки" (його, згідно з ФО, не мають діти) та "здатність говорити" (саме її не мають риби), то в авторській алюзії на фразеологізм йдеться про право голосу в обох випадках: головний герой таким чином вимагає уваги з боку дорослих, коропи, натомість, могли б висловити свій протест проти масових вбивств їх напередодні Святвечора. Така інтерпретація відомого фразеологізму посилює його сатирично-гумористичне звучання у творі.

У другому реченні, внаслідок розширення меж лексичної сполучуваності фразеологізму *coś staje się komuś ością w gardle* "щось позбавляє когось апетиту" шляхом уведення до преконтексту компонента *karp*, що тематично пов'язаний з компонентом ФО *ość*, відбувається одночасна подвійна актуалізація прямого та переносного значення словосполучення.

Жартівливий **натяк** на фразеологізм *ugodzony strzałą Amora* "закоханий"

шляхом використання образу нормативної ФО та заміни об'єкта дії на суб'єкт помічаємо в контексті: *Jak ja bym chciał zabić kogoś swoją piosenką! Najbardziej Łucję.* ***Przyszpilić ją strzałą Amora*** *jak dobrze wypasioną kaczkę* (SiIP 42-43). Крім того, семантична співвіднесеність елемента преконтексту *zabić* з компонентами *przyszpilić*, *strzała* спричиняє часткову подвійну актуалізацію цієї фразеологічної алюзії. Посиленню комічного ефекту сприяє "стилістичний конфлікт" елементів контексту – книжно-піднесеного *strzała Amora* та просторічного *dobrze wypasiona kaczka.*

Фразеологічний натяк на усталене стійке словосполучення *dojna krowa* "джерело великого та стабільного доходу" шляхом використання образу традиційної одиниці простежуємо в контексті: *– Choroba szalonych krów to przy twoim usposobieniu zwykły katar. – No to ciekawe, co teraz zrobisz, jak nie będziesz już mógł* ***doić*** *tej szalonej* ***krowy****, co?*

Розгортання образу ФО, що сприяє метафоризації контексту, також здатне посилити його комічне звучання. До прийому **розгорнутої метафори** авторка вдається вкрай рідко. Ось, наприклад, як головний герой говорить про зміни в його житті, пов'язані зі вступом до вищого навчального закладу та переїздом до іншого міста: *Tak czy siak, przyszło mi* ***wyrwać*** *moje dotychczasowe życie* ***z korzeniami*** *i ostrożnie przesadzić w nowe miejsce. Mam tylko nadzieję, że w czasie przeszczepu pień mi nie obumrze i nie padnę złamany próchnicą* (TO 57). ФО *wyrwać coś z korzeniami* "усунути щось, знищити" вживається без змін у структурі та семантиці. У постконтексті фразеологізму натрапляємо на слова, об'єднані спільною темою з компонентами ФО, однак їх вжито не у прямому номінативному значенні (як у випадку подвійної актуалізації), а в значенні, що мотивується значенням ФО. За таким самим принципом відбувається розгортання метафоричного образу фразеологізму *pociągnąć kogoś na dno* "довести когось до бідності, морального занепаду" в контексті: *– Nie o to mi chodzi. Nawet mnie nie zapytałeś, czy się zgadzam na twoją działalność polityczną. Na początku jest fajnie, ale prędzej czy później i tak się kończy w więzieniu. Jeszcze nas* ***pociągniesz*** *za sobą* ***na dno*** *i zanim ktoś sobie o nas przypomni, będziemy tam leżeć, jak „Titanik". Doszczętnie rdzewiejąc* (SiIP 104).

Структурно-семантичні трансформації, що характеризуються відносно незначним (порівняно з попередніми прикладами) відхиленнями від фразеологічної норми польської мови, рідко спричиняють створення сатирично-гумористичного ефекту в повістях Йоанни Фабіцької. Так, наприклад, засобом вираження комічного у творі "Свинячим підтюпцем" стало **розширення меж лексичної сполучуваності** фразеологізму *podłożyć komuś świnię* "спричинитися до того, що хтось опиниться в неприємній ситуації, яка комусь зашкодить, скомпрометує когось": *No i przez moment zapanowała błoga cisza, jak w raju, zanim Bóg* ***podłożył*** *ludzkości* ***świnię*** *i stworzył kobietę* (ŚT 71). Найближче оточення цього фразеологізму вимагає двох іменників на позначення особи: *хтось* підкладає свиню *комусь*. Поява на їхньому місці іменника *Бог* (як виконавця дії) та абстрактного іменника *людство* суттєво освіжає усталений зворот і надає йому жартівливого відтінку.

На **фразеологічну контамінацію** – схрещення двох структурно схожих ФО з протилежним значенням *chodzić po ziemi* "бути реалістом" та *bujać w obłokach*

“бути далеким від реального життя, мріяти” – натрапляємо в контексті: *Zadzwoniłem do Łucji z życzeniami: – Życzę tobie, by twoje stopy zawsze* ***chodziły po obłokach*** *i nie zaznały bruku, by twe myśli zamieniły się w anioły, by twe życzenia natychmiast się materializowały... ale najbardziej ci życzę, żebyś nie była taką piczką-zasadniczką i dała mi się w końcu pocałować! – Po moim trupie, Rudi* (SiIP 77). Для читача на цьому етапі прочитання твору очевидним є те, наскільки неприродно звучать із вуст головного героя такого типу поетичні ФО та метафори. В такий спосіб авторка підводить читача до несподівано прямолінійного закінчення репліки, що змушує вкотре посміхнутися.

Зміна граматичних характеристик компонента ФО (якщо така зміна не передбачена фразеологічною нормою польської мови) також може надати комічного забарвлення ситуації, про яку йдеться у творі, напр.: *Kiedy tak stałem w upokarzającej pozie na trawniku przed domem, trzymając jej ogon do góry i pokrzykując zachęcająco: „e, e”, wtedy właśnie musiała zobaczyć mnie Łucja! Powiedziała „cześć” i nic więcej już nie zdołała dodać, bo* ***umarła ze śmiechu****. Ja to mam pecha!* (SiIP 53). Дієслівний компонент ФО *umierać (dusić się, konać, pękać, pokładać się і in.) ze śmiechu* “дуже сильно сміятися” традиційно вживається лише у формі недоконаного виду. Зміна цього граматичного значення, призвела, на нашу думку, не лише до відчутної інтенсифікації фразеологічного значення усталеного звороту, а й до часткової подвійної актуалізації вислову (на що додатково вказує його преконтекст).

Чотирилогія Йоанни Фабіцької про яскраве й насичене життя учня, а згодом – студента Рудольфа має щасливе завершення. Таку кінцівку важко назвати передбачуваною, оскільки протягом всієї розповіді авторці вдається тримати читача в постійному напруженні, а часом твір змушує сміятися “крізь сльози”. Контраст між шокуючими, іноді – майже фантастичними елементами художньої дійсності та жартівливою манерою їх зображення – характерна риса індивідуального стилю молодої польської письменниці. Фразеологізми, завдяки своїй надслівності та складній дворівневій семантичній структурі, допомагають авторці співтворити цей неповторний стиль. Функції мовних засобів вираження комічного в художньому творі успішно виконують фразеологічні трансформації, зокрема – трансформації із значним ступенем відхилення від фразеологічної норми польської мови: часткова або повна подвійна актуалізація ФО, фразеологічний натяк та розгорнута метафора.

ЛІТЕРАТУРА:

1. *Білоноженко В., Гнатюк І.* Функціональна та лексична обробка українських фразеологізмів. – К., 1989; **2.** *Бойко О.* Приемы реализации экспрессии устойчивых словесних комплексов в сатирико-юмористических жанрах (в сопоставлении с украинским языком): Автореф. дис. … канд. филол. наук. – Днепропетровск, 1981; **3.** *Колесникова Э.* Приемы обновления фразеологизмов в произведениях И. Ильфа и Е. Петрова // Вопросы истории и стилистики русского языка, 1966. – Вып. 25. – С. 14-31; **4.** *Леськів А.З.* Лінгвостилістичні особливості комічного відображення дійсності (на матеріалі американських романів "чорного гумору": Автореф. дис. ... канд. філол. наук. – Львів, 2005; **5.** *Подгурска Б.* Приемы индивидуально-авторских трансформаций ФЕ в романах И. Ильфа и Е. Петрова “Двенадцать стульев” и “Золотой теленок” и способы их перевода на польский язык: Автореф. дис. … канд. филол. наук. – Москва, 1990;

6. *Anusiewicz J., Skawiński J.* Słownik polszczyzny potocznej. – Warszawa-Wrocław, 2000; **7.** *Bąba S., Liberek J.* Słownik frazeologiczny współczesnej polszczyzny. – Warszawa, 2002; **8.** *Buttler D.* Polski dowcip językowy. – Warszawa, 2001; **9.** *Dziamska-Lenart G.* Innowacje frazeologiczne w powojennej felietonistyce polskiej. – Poznań, 2004; **10.** *Fabicka J.* Seks i inne przykrości. – Warszawa, 2008; **11.** *Fabicka J.* Szalone życie Rudolfa. – Warszawa, 2004; **12.** *Fabicka J.* Świńskim truchtem. – Warszawa, 2006; **13.** *Fabicka J.* Tango ortodonto. – Warszawa, 2006; **14.** *Liberek J.* Innowacje frazeologiczne w powojennej fraszce polskiej. – Poznań, 1998; **15.** *Skorupka S.* Słownik frazeologiczny języka polskiego: W 2 t. – Warszawa, 1967; **16.** Słownik frazeologiczny PWN / Pod red. A. Kłosińskiej. – Warszawa, 2005.

Домилівська Л.В. (Київ, Україна)

Теоретичне обґрунтування категорій ідіостилістики в сучасному мовознавстві

Стаття присвячена проблемі теоретичного осмислення категорій ідіостилістики художнього тексту. Дослідження показує взаємну обумовленість екстра- та інтралінгвальних критеріїв у формуванні мовного світу автора.
Ключові слова: *ідіостиль, мовна творчість, вербалізація, екстра- й інтралінгвістичні критерії.*

Статья посвящена проблеме теоретического осмысления категорий идиостилистики художественного текста. Исследование показывает взаимообусловленность экстра- и интралингвальных критериев в формировании языкового мира автора.
Ключевые слова*: идиостиль, языковое творчество, вербализация, экстра- и интралингвистические критерии.*

The article deals with theoretical problems of definition of individual style. This research work represents synthetic nature of extra- and intralinguistic criteria in the author's language word-model.
Key words*: individual style, language poetry, verbalization, extra- and intralinguistic criteria.*

Сучасний стан розвитку української ідіостилістики як одного з напрямків славістики формує пріоритетність функціонального напрямку дослідження мовотворчості − одиниці мови розглядаються як вербалізація індивідуально-авторського мислення, персоналізованої психологічної реакції на навколишній світ, художньо-естетичного моделювання свідомості. Саме цим зумовлюється специфіка аналізу мовних одиниць у художніх текстах, спрямована на визначення стилістичних функцій образно-виражальних засобів мовної структури. Лінгвістичне дослідження текстів художньої літератури акцентує увагу на науковій інтерпретації авторської мовної картини світу, особливостях функціонування мовних одиниць у процесі творення художньої образності як репрезентативного рівня ідіостилістики тексту, виявленні механізму трансформації мовних явищ у системі авторського художньо-мовного бачення світу.

Поглиблення функціонально-стилістичного підходу до дослідження ідіостилю письменника зумовило активне вивчення семантичних можливостей слова у контексті, його реалізацію в комунікативно зумовленій позиції на тлі загальномовних процесів. Теоретичні питання таких лінгвостилістичних